

Nr 40.

Av herr Trygger m. fl., om uppförande under femte huvudtitelns extra stat av alla de belopp, som visas hava för marinens sättande i stridsberedskap utgått från det s. k. mindre kreditivet.

I det förslag till inkomststat för år 1914, som bifogats Kungl. Maj:ts proposition nr 1, sid. 309, finnes bland verkliga utgifter under »XIII Täckande av anvisning å det s. k. mindre kreditivet» upptaget ett belopp av 500,000 kronor.

Härom inhämtas av det uti motsvarande bilaga meddelade utdrag av protokollet över finansärenden den 14 januari 1913, att, på grund av rådande oroliga politiska förhållanden i Europa under de senare månaderna av år 1912, extraordinära åtgärder för stärkande av landets försvarsberedskap ansetts böra i vårt land vidtagas. I sådant hänseende erinrar finansministern, hurusom Kungl. Maj:t på föredragning av cheferna för lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen genom särskilda nådiga beslut förordnat om vidtagande av vissa anordningar och anskaffningar för arméns och flottans räkning ävensom om företagande av vissa expeditioner med flottans fartyg samt vidtagande av beredskapsåtgärder i övrigt för försvaret.

Beträffande kostnaderna för de sålunda beslutade åtgärderna har Kungl. Maj:t förordnat, att, så vitt lantförsvaret anginge, arméförvaltningen skulle förskottsvis bestrida desamma samt att, vad sjöförsvaret beträffade, statskontoret skulle av tillgängliga medel i mån av behov tillhandahålla marinförvaltningen vederbörliga belopp för ifrågavarande ändamål, ävensom slutligen att av de medel, vilka enligt stadgandet i § 63 regeringsformen skola för oförutsedda händelser vara tillgängliga, skulle av fullmäktige i riksgäldskontoret utbetalas vad av arméförvaltningen och statskontoret sålunda blivit utanordnat.

Av de ändamål, för vilka Kungl. Maj:t i nu angivna ordning förordnat om utbetalning, vore emellertid en del av beskaffenhet att bära tillgodoses genom anslag å vederbörande huvudtitel eller eljest genom anvisande av för vederbörande förvaltningsbehov tillgängliga medel, i vilket hänseende finansministern hänvisade till vad cheferna för lant- och sjöförvarsdepartementen förut anförde.

I fråga om andra av berörda ändamål, som uteslutande vore betingade av den extra ordinära politiska situationen, såsom vissa sjöexpeditioner, borde däremot kostnaderna bestridas i annan ordning. De åsyftade åtgärderna skulle nämligen icke behövt vidtagas under normala politiska förhållanden.

Härav framgår, att finansministern anser, att därest extra ordinära politiska förhållanden betinga utgifter inom det område av statsförvaltningen, som hänhör under fjärde och femte huvudtitlarna, så skola dessa utgifter bestridas i annan ordning än övriga utgifter och icke alls från anslag under dessa huvudtitlar, vilka, enligt hans mening, äro i budgeten öppnade enbart för utgifter, vilka påkallas av åtgärder, vilka vidtagas under normala politiska förhållanden.

Men finansministern går ännu längre, i det han yttrar, att med avseende å sättet för anvisande av de för ändamålet erforderliga medlen torde till nyssnämnda kategori (nämligen dem, som bära utgå från annat håll än fjärde, resp. femte huvudtiteln) bära hänföras även anskaffande av förråd, vilka behöva tagas i anspråk allenast under mobilisering, men dock lämpligen bära finnas i förslag, exempelvis kol för flottans behov.

Hela den åskådning beträffande budgetens formella uppställning och de olika huvudtitlarnas roll vid statsregleringen, som sålunda kommit till uttryck i finansministerns anförande, strider till alla delar mot hittillsvarande praxis och förvisso även mot vad finansministern själv i denna samma statsverksproposition i andra hänseenden föreslår. Hela den extra ordinarie staten, exempelvis, är fördelad på de särskilda huvudtitlarna. Och vad s. k. mobiliseringsförråd beträffar, ha väl aldrig tillföre sådana ansetts bära bekostas i annan ordning än övriga utgifter under fjärde och femte huvudtitlarna.

Fullt kan man instämma i finansministerns uttalande, att ett för eventuellt inträffande mobilisering tillräckligt förslag av kol utöver vad under normala förhållanden erfordras för flottans räkning bör under alla förhållanden ständigt finnas samt att betydelsen härav är för flottans krigsberedskap påtaglig. Men härav kan dock ej rimligtvis dragas den slutsatsen,

att kostnaden därför bör eller ens kan bestridas i annan ordning än andra extra utgifter för flottans behov. Ej heller synes den omständigheten, att, som finansministern riktigt anmärker, såväl kommunikationerna som näringslivet i händelse av krig äro i högsta grad beroende av storleken av de kolupplag, som då finnas i landet, i någon mån stödja den uppfattningen, att utgifterna för mobiliseringsförråds anskaffande icke äro att hänföra under vederbörande försvarshuvudtitel.

Väl hava utgifterna i nu förevarande fall anvisats att utgå i första hand förskottsvi från statskontoret och därefter, enligt nåd. brev den 6 december 1912, från det s. k. lilla kreditivet. Men detta förhållande, att medlen förskotterats av kreditivet, betingar ingalunda, att ersättningen för förskottet skall å budgeten anvisas i annan ordning än andra förskott utgivna för försvarets behov. Hela riksstaten skulle eljes bliva missvisande, och vad man vunnit genom 1911 års budgetsreform i det hänseendet, att utgifter utom huvudtitlarna icke vidare skulle få förekomma och förrycka översikten av budgeten, skulle gå förlorat.

Om man tager i betraktande riksstatens utgiftssida, sådan den formellt utgick ur 1911 års budgetsreform, finner man först huvudgrupperna: »verkliga utgifter» och »utgifter för kapitalökning». Samtliga »verkliga utgifter» skola bestridas av andra statsinkomster än lånemedel. De till denna utgiftsgrupp hörande underavdelningarna äro de tio huvudtitlarna, vilka förvaltas av de olika statsdepartementen, samt de båda avdelningar av utgiftsbudgeten, som man med skäl skulle kunna benämna elvte och tolvte huvudtitlarna och vilka förvaltas av riksgäldskontoret.

Den av finansministern nu införda *trettonde* huvudtiteln har icke annat gemensamt med riksgäldskontoret än att medlen skola utgå till ersättning av ett av riksgäldskontoret gjort förskott, men medlen förvaltas ingalunda av riksgäldskontoret, såsom fallet är med de *under elvte och tolvte huvudtitlarna* anslagna medel, utan de förvaltas av Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln.

Av nu anförda skäl anse vi oss böra påyrka, att anslag till det ändamål, som i riksstatsförslaget för år 1914 avses för täckande av anvisning å det s. k. mindre kreditivet, uppföres å extra stat under vederbörlig huvudtitel och icke såsom självständig huvudtitel.

Vad därefter angår det belopp, som för sådant ändamål bör i riksstaten för år 1914 uppföras, har finansministern i sitt åberopade anförande till statsrådsprotokollet funnit det icke lämpligen böra förekomma att anvisa hela beloppet från anslagsmedel å ett års budget. Finansministern har ut-

talat, att detsamma torde böra fördelas på några år. Han »anser emellertid, att *någon del* bör anvisas redan på 1914 års riksstat», och tillägger, att 500,000 kronor »torde för ändamålet böra beräknas».

I detta hänseende tillåta vi oss vara av en mot finansministern fullkomligt motsatt åsikt. Det är så långt ifrån, att den omständigheten, att dessa utgifter äro av alldeles extra ordinär natur, giver stöd åt tanken på dess fördelning på flere års budget, att tvärtom detta förhållande påkallar en reglering snarast möjligt. Och om någon del därav av tvingande skäl måste överflyttas på ett kommande års budget, bör, enligt vårt förmenande, detta endast ske med stor försiktighet och efter en ingående undersökning samt icke sträcka sig längre än till de belopp, som utgivits för sådana ändamål, vilka under normala förhållanden skulle komma att tynga följande års budget, men genom nu gjorda utgifter från kreditivet blivit i så väsentlig mån tillgodosedda, att sistnämnda budget verkligen blir lättad i motsvarande grad. Härom saknar emellertid statsverkspropositionen varje spår av utredning. Visserligen meddelas, att en del av dessa utgifter hänföra sig till anskaffande av förråd, speciellt av kol, men uppgift saknas om det belopp, som därtill åtgått. Och även om dessa utgifter *icke* i extra ordinär utsträckning skulle återkomma ett följande år, följer därav ingalunda, att nästa års budgets normala omfång kommer att till följd av befintligheten av dessa förråd inskränkas. En sund ekonomi kräver emellertid, att varje år får bära sina utgifter, och endast under den nyss angivna, bestämda förutsättningen, att det följande årets normala budget kommer att genom de under ett föregående år gjorda utgifter minskas, skulle det kunna under trängande förhållanden försvaras, att någon del af utgifterna överfördes på det efterföljande årets riksstat.

Ännu mera farlig anse vi en fördelning på en följd af år vara. Och vi förmoda, att Riksdagen icke är böjd att i detta hänseende följa finansministerns anvisning.

De utgifter, vilka finansministern avsett till fördelning på en följd av år under den särskilt tillskapade huvudtiteln: »Till täckande av anvisning å det s. k. mindre kreditivet», uppgiver han »så vitt de hittills kunnat» beräknas till omkring 2,000,000 kronor, därav 500,000 kronor skulle uppföras i 1914 års riksstat och övriga 1,500,000 kronor komma att belasta de följande årens budget.

Emellertid förekommer dessutom under femte huvudtiteln (punkt 58), att Kungl. Maj:t äskar ett anslag av 626,500 kronor till täckande av de belopp, som jämlikt kungl. brevet den 6 december 1912 komma att av

de medel, vilka enligt stadgandet i § 63 regeringsformen skola för oförutsedda händelser vara tillgängliga, använda för bestridande av viss materielanskaffning m. m. för marinens räkning. Av dessa 626,500 kronor äro 208,834 kronor uppförda på femte huvudtitelns extra stat för år 1914, under det att statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet uttalat, att återstoden skall fördelas på 1915 och 1916 årens budgeter.

Så länge utredning saknas därom, att dessa utgifter verkligen äro av beskaffenhet att minska anskaffningsbehovet och därmed den normala budgetsbelastningen åren 1915 och 1916, saknas jämväl här anledning att överföra dessa redan bestridda utgifter på de senare årens budgeter.

Under åberopande av vad vi sålunda anför, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville vid uppgörande av riksstaten för år 1914 uppföra under femte huvudtitelns extra stat samtliga de belopp, som visas hava för marinens sättande i stridsberedskap förskottsvis utgått från det s. k. mindre kreditivet.

Stockholm den 25 januari 1913.

Ernst Trygger.

Fr. Olsson Wachtmeister.

Carl Swartz.